SOSRAKE-osaamisverkosto

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

essote

Kainuun sote

Diak

XAMK
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020

RAKENTEELLISEN SOSIAALITYÖN TIETO

Hyvinvointitiedolla johtaminen

Pohjois-Savo, 23.2.2022

Satu Marja Tanttu

Aluekehittäjä, YTL (sosiaalityö)

Anne Surakka

Projektipäällikkö, VTM, TtM

SOSIAALIALAN OSAAMISKESKUKSET 20 VUOTTA

Esityksen sisältö

- Heikoimmassa asemassa olevien työikäisten ihmisten palvelutarpeet, hyvinvointi ja palvelukokemukset
  - Tiedonkeruun tuloksia Kuopion ja Essoten alueelta
    - Aineistoina Essoten palvelutarpeen arvioinnit (n=707), aktivointisuunnitelmat (n=675) sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaalityön asiakastekstit (n=23, tarkastelu väh. 12 kk:en ajalta); Sirkkulanpuiston asiakaskysely (n =27) sekä Essoten ja Xamkin yhteistyönä toteutetut asiakashaastattelut (n=10–15)

- Sosiaalinen raportointi ja sen hyödyntäminen
  - Kokemuksia Kainuun sotesta ja Essotesta

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni Euroopan sosiaalirahasto

Lakiin perustuva rakenteellinen sosiaalityö

Rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittymisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä **hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi** (SHL 1301/2014, 7§)

Rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluvat:

1. Sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan **tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista** ja niiden **yhteiskunnallisista yhteyksistä** sekä tarpeisiin vastaavien **sosiaalipalvelujen** ja muun **sosiaalihuollon vaikutuksista**
2. **Tavoitteelliset toimet ja toimenpide-ehdotukset** sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä kunnan asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi
3. Sosiaalihuollon **asiantuntemuksen tuominen osaksi** kunnan **muiden toimialojen suunnittelua** sekä **yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa** paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen.

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni Euroopan sosiaalirahasto

Rakenteellisen sosiaalityön tiedonkeruun tuloksia Essotesta

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

- Aikuissosiaalityössä kohdataan hyvin erilaisia asiakkaita, asiakkaista 35 % on naisia ja 65% miehiä (keski-ikä 43 v.).
- Vain 6 % ei ole mainintaa terveydellisistä haasteista: 52% on psyykeen sairaus, 45 % päihderiippuvuus ja 37 % somaattinen sairaus.
- Esim. vaikea päihderiippuvuus tai psyykeen sairaus vaikuttaa asiakkaan elämään hyvin kokonaisvaltaisesti: asiakkaalla saattaa olla runsasta tuen tarvetta, mutta elämän hallitsemattomuus vaikuttaa myös asiakkaan kykyyn vastaanottaa palveluja.
- Elämä kuvautuu hallitsemattomana ja esim. asuminen saattaa vaarantua maksamattomien vuokrien ja/tai häiriökäyttäytymisen vuoksi.

- Vaikeimmissa tapauksissa asiakkaalla voi olla samanaikaisesti asunnottomuutta, kouluttamattomuutta ja työttömyyttä, kokemuksia väkivallasta, lainvastaista toimintaa, taloudellisia haasteita, luottotiedottomuutta ja heikko terveydentila.
- **Mahdollisuus auttaa vaikeassa elämäntilanteessa olevia henkilöitä on tällä hetkellä rajallinen.**
- **Asiakkaat hyötyisivät esimerkiksi seuraavista palveluista: ensisuoja, kriisiasunnot ja sosiaalinen isännöinti, erilaiset jalkautuvat palvelut.**
- **Kun asiakkaille kohdennettuja palveluja puuttuu, asiakkaat hakeutuvat muihin palveluihin esim. päivystykseen**.

- Sosiaalityössä on asiakkaina myös sellaisia työikäisiä henkilöitä, joilla on runsas pitkäaikainen tuentarve ja he tarvitsevat apua elämän perusedellytyksiin.
- Asiakas saa erilaisia sosiaali- ja terveyspalveluja, kuten sosiaaliohjausta ja erilaisia asumispalveluja.
- Vaikka ihminen sitoutuu työskentelyyn hänen toimintakykynsä ei mahdollista isoa muutosta.
- Asiakkaista 31 % on eläkkeellä.
- Työttömänä on 41 % asiakkaista ja 58 % työttömyys on kestänyt jo yli 5 vuotta.
- Yleisempänä työllistymiseen liittyvänä haasteena asiakkailla on terveydentila. Työttöminä on myös henkilöitä ilman tosiasiallista työkykyä.

- Mikäli asiakkaalla on merkittäviä toimintakyvyn vajeita, hänen tavoitteet ja tuentarpeet liittyvät ensisijaisesti terveydentilan ja elämänlaadun kohentamiseen, eivät työllistymiseen ja kouluttautumiseen.
- **Asumiseen liittyvät palvelut ovat usein diagnoosiin sidottuja ja vain tietyille asiakasryhmille tarkoitettuja. Tällainen voi luoda väliinputoajia, joille oikean palvelun löytäminen on haasteellista.**
- **Monilta alueilta puuttuu lakisääteisiä sosiaalisen kuntoutuksen palveluja, joista esim. tämä kohderyhmä hyötyisi.**

- 57 % sosiaalityön asiakkaista asiakkuus on pitkäaikainen.
- Jotkut asiakkaat tarvitsevat tukea pitkäaikaisesti, mutta tuen avulla he saavuttavat itsenäisemmän elämän.
- Asiakkaiden koulutustaso on heikko, puolella (51 %) on ammatillinen koulutus, 28 % on vain peruskoulu käytynä.
- Nuorista (18–30 v.) vain 30 % on ammatillinen koulutus, 29 % opinnot ovat keskeytyneet ja 32 % ei ole lainkaan ammatillisia opintoja.
- Nuorista 57 % on mielenterveyden haasteita, 44 % päihderiippuvuus ja 26 % tarkkaavaisuushäiriö.
- Nuorista 63 % on vailla työkokemusta palkkasuhteisesta työstä.

- Sosiaalityössä puhutaan erityisen tuen tarpeessa olevista asiakkaista, jolla tarkoitetaan henkilöä, jonka hyvinvointi on vakavasti vaarantunut ja hän tarvitsee useita eri palveluja. Asiakkaista 57 % on erityisen tuen tarve, nuorilla aikuisilla jopa 72 %.
- Pitkäaikaiset muutosprosessit tarvitsevat aikaa ja resurssia.
- **Asiakkaat hyötyvät arkeen jalkautuvista palveluista, vertaistuesta ja avoimista kohtaamispaikoista sekä riittävästä sosiaaliohjauksen resurssista.**

- Osalla asiakkaista sosiaalityön asiakkuus on tilapäinen askel kohti itsenäistä selviytymistä.
- 24 % asiakkaista on tuentarvetta koulutukseen ja/tai työelämään pääsemiseksi.
- (Työttömyyttä ja kouluttamattomuutta on huomattavasti enemmän, mutta osalla asiakkaista muut toimintakykyä tukevat palvelut ovat ensisijaisia.)
- Työtä tehdään pääasiassa verkostona, harvalla asiakkaista on vain sosiaalityön asiakkuus.
- **Sitoutuneessa muutostyöskentelyssä** (esim. päihderiippuvuudesta kuntoutuvat) **asiakkaat hyötyvät myös kevyemmästä tuesta, vertaistuesta, kohtaamispaikoista ja tukihenkilötoiminnasta.**

- Sosiaalityössä kohdataan myös paljon taloudellisista vaikeuksista olevia asiakkaita. Yleisimmät tuentarpeet liittyvätkin talouteen (59 %).
- Vain 18 % asiakkaista on sitä mieltä, että heidän tulonsa riittävät hyvin kattamaan elinkustannukset.
- Osalla asiakkaista tilanne tasapainottuu lyhyen asiakkuuden, neuvonnan ja ohjauksen jälkeen, osa tarvitsee pidempiaikaista tukea taloutensa hoitoon.

Vaikka sosiaalityöstä puhutaan muutokseen tähtäävänä työnä, suurimmalla osalla asiakkaista tilanne on niin haasteellinen ja toimintakyky rajoittunut, ettei esim. työelämään kuntoutuminen ole realistinen tavoite. Asiakkaan mielekkään elämän turvaaminen vaatii monesti tässäkin vaiheessa pitkäaikaista tukea.

Rakenteellisen sosiaalityön tietoa järjestötyöstä ja oppilaitosyhteistyönä

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Järjestötyössä tuotettu tieto: Sirkkulanpuiston asiakaskysely

- Järjestötyössä kohdataan paljon erilaisia sote- ym. palveluja tarvitsevia asiakkaita
- Sirkkulanpuiston Toimintayhdistys ry ja SOSRAKE-hanke toteuttivat yhteistyössä asiakaskyselyn keväällä 2021

Aineisto:

- Vastaajia yhteensä 27
  - Miehiä 16
  - Naisia 11
  - Lisäksi 4 ihmisen haastattelu erikseen
- Vastaajien ikä: n. 44–45 vuotta (ka/md)
- Koulutus:
  - Perus- tai kansakoulu 72 %
  - Ammattikoulu 32 %
  - Lukio 8 %
- Elämäntilanne (yleisimmät):
  - Työtön 48 %
  - Työkyvyttömyyseläkkeellä 28 %
  - Vanhuuseläkkeellä 16 %
- Tulot (yleisimmät):
  - Työmarkkinatuki
  - Toimeentulotuki
  - Asumistuki
  - Työkyvyttömyys- tai vanhuuseläke

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni Euroopan sosiaalirahasto

Kotitalouteni toimeentuloon vaikuttaa (n=26)

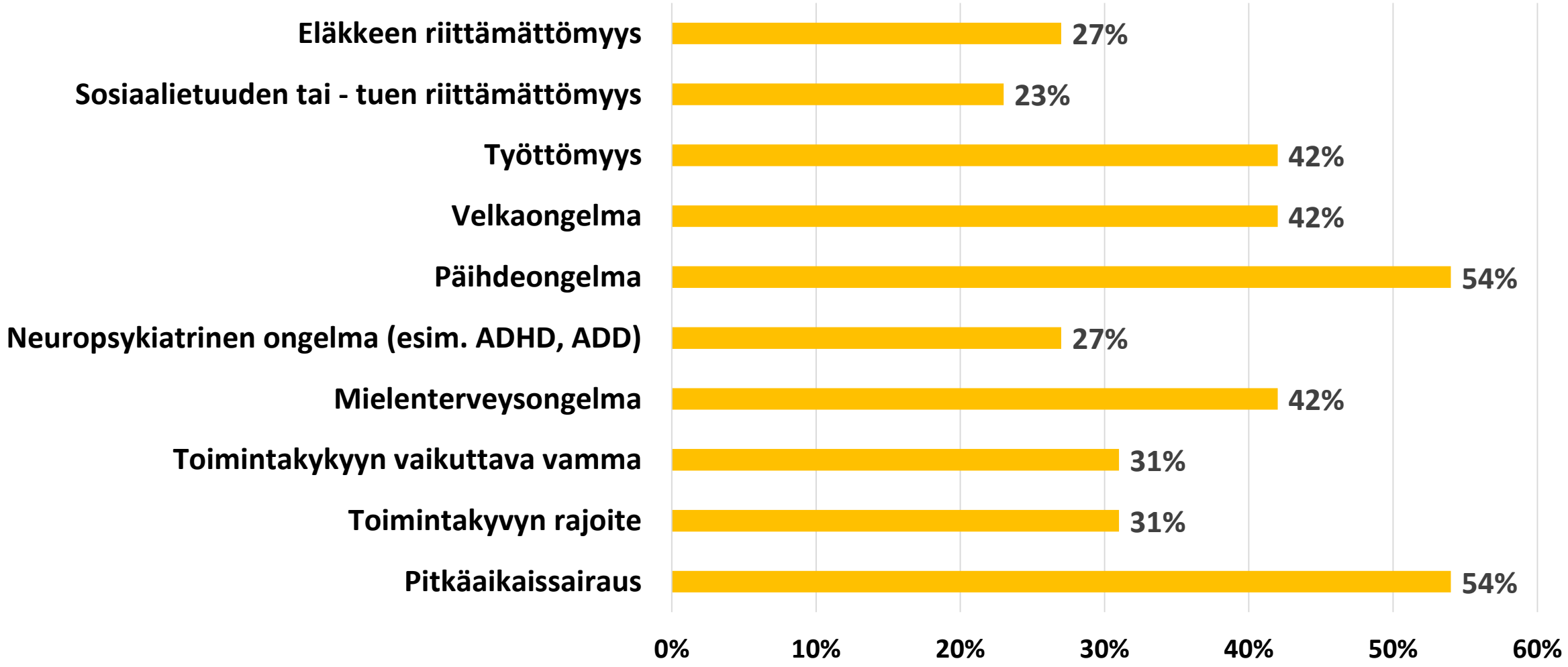

Millainen apu tai tuki auttaisi sinua nykyisessä elämäntilanteessasi? (n=18)

- *Päihdekuntoutus*
- *Luottamuksellista keskustelua, ei välttämättä säännöllistäkään*
- *Sosiaalinen, osallistava toiminta, mielellään säännöllinen*
- *Enimmäkseen arkisin aamu- ja iltapäivisin, myös retkiä, talkoita, yms.*
- *Oman sosiaalityöntekijän kanssa tiiviimpää yhteydenpitoa*
- *Tarvittaessa voisi ottaa yhteyttä milloin ja mihin aikaan vain*
- *Kaveria talkoonomaisesti kodin siivoamiseen muihin urakoihin ja askareihin*
- *Jokin päivätoiminta ilman seuloja*
- *Taloudellisen tilanteen tasapainoon saaminen*
- *Tekemistä ja seuraa*
- *Pientä palkallista toimintaa*
- *Jos pääsisin psykiatrian puolelle asiakkaaksi, siitä olisi apua*
- *Enemmän tukea päihteettömyyteen*
- *Keskusteluapua sekä tukea ihan arkisiin askareisiin ja harrastusmahdollisuuksiin*
- *Ryhmät, kaikenlainen aktiviteetti auttaa*
- *Apua olisi hyvä olla tarjolla iltapäivisin/illasta myös, jos on esim. töitä*
- *Asunto*

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni Euroopan sosiaalirahasto

Tiedon tuottaminen ja kerääminen: oppilaitosyhteistyö

- Xamkin 39 sosionomiopiskelijaa toteutti työikäisten sosiaalipalvelujen asiakkaiden palvelukokemusten selvittämiseksi asiakashaastatteluja Essoten alueella (syksy 2021)

Hyvä palvelukokemus

- Kohdatuksi ja kuulluksi tuleminen
- Kuntouttavaa työtoiminta saa kiitosta: tuo rytmiä ja iloa arkeen ja sieltä saa tarvittaessa apua nopeasti
- Järjestöjen palvelut
- Apu hakemusten täyttämiseen

Huono palvelukokemus

- Sosiaalityöntekijän vaihtuminen, ei kertaakaan sama työntekijä
- Ei saanut tietoa olemassa olevista palveluista

Toivomukset työntekijälle/palvelukokemukselle

- Kannustava ja kiinnostunut asiakkaan elämäntilanteesta, aikaa kohdata
- Sama työntekijä koko asiakkuuden ajan
- Yksilöllinen ohjaus
- Sosiaalipalvelujen tulisi olla näkyvämmin esillä somessa

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni Euroopan sosiaalirahasto

Sosiaalinen raportointi ja sen hyödyntäminen

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Sosiaalinen raportointi

Tarkoitus:

- Sosiaalinen raportointi on työväline, jolla sosiaalialan ammattilaisille kertynyttä tietoa asiakkaiden tilanteista ja sosiaalisista ilmiöistä (negatiivisista ja positiivisista) kerätään systemaattisesti sähköisen lomakkeen avulla
- Piilossa olevien asioiden nostaminen esiin yhteiseen keskusteluun mahdollistaa niihin tarttumisen ja palvelujen kehittymisen asiakkaiden tarpeita paremmin vastaaviksi

Toteutus:

Kainuun sote

- Otettu käyttöön kaikissa sosiaalihuollon palvelutehtävissä ja terveyssosiaalipalveluissa 1/2021
- Mallinnettu Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kehittämisen pohjalta
- Aineisto analysoidaan ja raportoidaan n. 6 kk:en välein
- Ensimmäinen raportti julkaistiin 9/2021 sisältäen 17 raportoitua ilmiötä

Essote

- Raportoinnin kokeilu aloitettu työikäisten palveluissa sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaalityössä 9/2021
- Raportteja tehtiin 10 kappaletta 9–12/2021

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni Euroopan sosiaalirahasto

Sosiaalinen raportointi: aiheet ja jatkotoimenpiteet

Aiheita:

- Yhteistyön ongelmakohdat terveydenhuollon (esim. työttömien lääkärinlausuntojen puutteet) ja vanhuspalvelujen kanssa
- Kelan toimeentulotuen myöntämiseen liittyvät, asiakkaita alueellisesti eriarvoistavat käytännöt
- Palveluihin pääsyn kriteerien ja organisaatioiden siiloutumisen aiheuttamat väliinputoamiset
- Puutteelliset henkilöstöresurssit
- Opintolainan myöntämisperusteet ja opiskelijoiden velkaantuminen
- Päihde- ja mielenterveysvastaanoton sairaanhoitajat jalkautuvat yhdessä asiakkaan kanssa työllistymissuunnitelmien tekemiseen ja ovat tarvittaessa aktiivisessa roolissa palvelutarpeita arvioitaessa

Jatkotoimenpiteet:

- Raportit käsitellään rakenteellisen sosiaalityön työryhmissä (kokoonpano vaihtelee alueittain)
- Tietoa raportoiduista asioista välitetään eteenpäin (esim. HYTE-työryhmät, yhteistyökumppanit, esihenkilöt ja johto, päätöksentekijät eri tasoilla, media) ja tehdään ehdotuksia tilanteen korjaamiseksi

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni Euroopan sosiaalirahasto

Lähteitä ja kirjallisuutta

Kuva: Pixabay

- Hirvonen, J., Kilpeläinen, V., Piirainen, K., Surakka, A., Tanttu, S. & Tuikka A. 2021. Tiedolla vaikuttamisen mahdollisuudesta toteutukseen. Rakenteellisen sosiaalityön osaamiskartoitus. Xamk kehittää 137. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-311-2
- Laihonen, H. & Saranto, K. 2021. Tiedä ensin, johda sitten: Sote-tietojohtamisen osaamistarpeet sekä kansallisen koulutuksen ja tutkimuksen nykytila. STM Raportteja ja muistioita 33. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6890-5
- Liukko, E., Muurinen, H., Kokkonen, T. & Santalahti, V. 2022. Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö. THL Raportti 1. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-790-6
- Niemelä, J. & Auvinen, T. 2021. Järjestötieto hyvinvointialueiden tietojohtamisessa: Selvityshenkilöiden raportti kansalaisyhteiskunnasta saatavan tiedon hyödyntämisestä sosiaali- ja terveydenhuollossa. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8432-5

ISO Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
essote
Kainuun sote
Diak
XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma
Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020
Euroopan unioni Euroopan sosiaalirahasto

SOSRAKE-osaamisverkosto

Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020

Euroopan unioni

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

essote

Kainuun sote

Diak

XAMK Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020

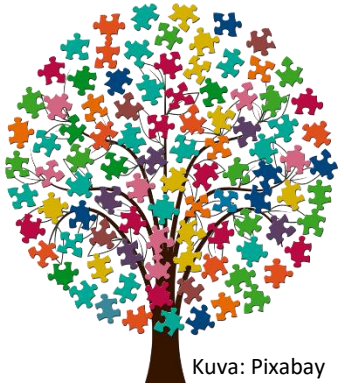

Kuva: Pixabay

KIITOS!

Satu Marja Tanttu
Aluekehittäjä, Essote
satu.marja.tanttu@essote.fi
p. 040 359 9405

Anne Surakka
Projektipäällikkö, ISO
anne.surakka@isonet.fi
p. 044 074 4674

Lisätietoa SOSRAKEsta: www.isonet.fi/sosrake-hanke

SOSRAKEn esittelyvideo: https://youtu.be/HiP75JkA6Hc

Tiedolla vaikuttamisen mahdollisuudesta toteutukseen: https://bit.ly/3IdD7TU

ISOn esittelyvideo: https://www.youtube.com/watch?v=pvbiInZNJog

SOSIAALI ALAN OSAAMIS KESKUKSET 20 VUOTTA